
Rechtsgeschiedenis

Mr. C.J.H. Jansen

Al weer enige tijd geleden, op 1 oktober 1992, heeft C.M. Cappon aan de UvA zijn dissertatie over de opkomst van het testament in het Sticht Utrecht verdedigd (tussen de 8e eeuw en het midden van de 14e eeuw). Voor wie geïnteresseerd is in de vroege doordringing (receptie) van het Romeinse recht in de rechtspraktijk van onze streken, is dit boek een 'must'. De (katholieke) kerk is de motor geweest achter de infiltratie van het Romeinse 'testamentaire' erfrecht in het praktische leven (bijvoorbeeld ten aanzien van de Justiniaanse vormvoorschriften voor het schriftelijke testament). Het testament ontwikkelde zich uit de bestaande schenkingspraktijk. Een gelovi-

ge, die bij wijze van aalmoes goederen aan de kerk vermaakte, kon op die manier zijn zonden afkopen. Tevens kon hij bij de schenking bedingen, dat een geestelijke van de bevoordeelde instelling voor zijn zieleheil zou bidden (wat voor een vanwege het Nederlandse belastingklimaat naar België uitgeweken zondaar van tegenwoordig natuurlijk nog steeds nooit weg is). Het boek van Cappon leest prettig en biedt een mooie blik op het middeleeuwse leven.

Een boek van een geheel andere aard dan dat van Cappon verscheen in het voorjaar van 1993: het betreft de *Bibliografie van hoogleraren in de rechten aan de Utrechtse Universiteit tot 1811*, een door mevr. mr. M.J.A.M. Ahsmann geredigeerd en samengesteld monnikenwerk. De bibliografie bevat een overzicht van al het gepubliceerde werk van de juridische hoogleraren die vanaf 1636, het jaar van de stichting van de universiteit, tot 1811 in de Domstad hebben gedoceerd en anderszins bezig zijn geweest. Het werk van mevr. Ahsmann is voor een onderzoeker van de Nederlandse universiteitsgeschiedenis een onmisbaar hulpmiddel, bijvoorbeeld bij het schrijven van een biografie over een van de betreffende geleerden, voor het reconstrueren van het onderwijs of het opsporen van de gangbare genres in de onderwijsliteratuur voor de genoemde periode en bij het uitzoeken van buitenlandse ideeën die invloed hebben gehad op het denken in juridisch Nederland (zoals ten aanzien van tolerantie of wetenschappelijke methode).

Met de bibliografie van mevr. Ahsmann hebben wij een stap in de 19e eeuw gezet. Reeds eerder heb ik melding gemaakt van de groeiende aandacht voor de 19e-eeuwse rechtsgeschiedenis. Deze belangstelling betreft zowel het historisch-dogmatisch onderzoek naar onderwerpen van het 19e-eeuwse handels- en burgerlijk recht (waaraan inmiddels meerdere aio's in Nederland werken) als externe onderwerpen van het rechtsbedrijf, zoals het functioneren en de samenstelling van de rechterlijke macht, het tijdschriftwezen, het onderwijs, de plaats van de vrouw in het recht (waaraan ook andere wetenschappers dan juristen werken). In 1991 is een werkgroep opgericht, die zich tot taak heeft gesteld eens in de twee jaar een studiedag te organiseren over de rechtsgeschiedenis van de 19e eeuw. Het is de bedoeling dat op zo'n dag lezingen worden gehouden en dat juristen van diverse pluimage en andere rechtshistorisch geïnteresseerden elkaar kunnen ontmoeten om onderzoek te bespreken.

Inmiddels is de eerste bundel met voordrachten verschenen: *Twaalf bijdragen tot de studie van de rechtsgeschiedenis van de negentiende eeuw* (Amsterdam 1993; te bestellen via de Afd. Repro (UvA), Postbus 1030, 1000 BA Amsterdam, voor de prijs van f 25,—: een echt koopje dus). In dit boek bevinden zich meer algemene bijdragen van de professoren G.C.J.J. van den Bergh, G.E. van Maanen en W.J. Witteveen over de mogelijkheden en wenselijkheden van het onderzoek naar de 19e-eeuwse rechtsgeschiedenis en een negental stukken over bijzondere onderwerpen als de codificatiegedachte in Nederland in de jaren 1795-1798 (M.J.E.G. van Gessel-de Roo), de opheffing van het onderscheid tussen burgerlijk recht en handelsrecht (R.J.Q. Klomp), de overlevingskanalen van het Romeinse recht na de codificatie (H. Kooiker) en levering en rechtstitel in het NBW-ontwerp van 1898 (T. Wallinga). De tweede studiedag heeft in juni 1993 plaatsgevonden en binnenkort verschijnt zowaar een tweede bundel met voordrachten.

Tot slot zij nog gewezen op een bijdrage van prof. mr. N.E. Algra aan de rechtsgeschiedenis, *Positieve discriminatie van vrouwen in de Middeleeuwen* (Groningen 1993). Algra beoogt mede enige basisbeginselen van wetenschappelijk verantwoord (rechts)historisch onderzoek aan te geven. Wat verder ook de inhoudelijke waarde van het boekje mag zijn, juist op het punt van de basisbeginselen van wetenschappelijk verantwoord rechtshistorisch onderzoek is van alles mis: het kritiseren van een boek zonder de titel of de auteur van het boek te noemen, rare slordigheden (Hugo de Groot schreef niet de Hedendaegsche Rechtsgeleerdheid) en het niet geven van wat men belooft: enige aanwijzingen over methode en technieken van rechtshistorisch onderzoek. Algra's tekstverwerker snorde — zoals zo vaak — tevreden.